

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ  
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ  
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:  
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали  
І всеукраїнської науково-практичної конференції  
до дня психолога

21 квітня 2023 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 20 березня 2023 року, протокол № 4.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції до дня психолога (21 квітня 2023 р., м. Львів). Львів, 2023. 188 с.

**Редакційна колегія:** *Сірко Роксолана Іванівна* – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, доцент (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Литвин Андрій Віленович* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Стельмах Оксана Вячеславівна* – заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; *Яремко Роман Ярославович* – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук.

У збірнику матеріалів конференції представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, особливості психологічної допомоги в умовах воєнного часу, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

**Рецензенти:**

**Мачинська Наталія Ігорівна** – доктор педагогічних наук, професор;

**Матійків Ірина Миколаївна** – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник.

## **ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРА- ТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ**

Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року перед кожною сферою діяльності, перед кожним громадянином України постало своє особливе завдання, реалізація якого пришвидшує нашу перемогу. На фронті безпеки перебувають зокрема працівники Державної служби України з надзвичайних ситуацій, яких населення називає «героями без зброї». Вони витримують значні стрес-фактори, психофізичне навантаження, розлуку з рідними, сумлінно виконують свої службові обов'язки в особливих та екстремальних умовах тощо.

Сьогодні роль психологів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту України є, справді, неоціненною. Надання екстреної психологічної допомоги, зустріч евакуаційних потягів, чергування на місцевих вокзалах, надання психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам на місцях прильотів ракет, забезпечення психологічного супроводу, виконання завдань за призначенням, надання психологічної допомоги та підтримки особам рядового і начальницького складу, рятувальникам та працівникам, які перебували в екстремальних умовах та постраждали внаслідок дії стрес-факторів — це лише частина завдань, що постають перед психологічною службою ДСНС України [5].

За період з 24 лютого 2022 року по 04 жовтня 2022 року психосоціальної підтримки і психологічну допомогу отримало 176680 осіб, серед яких постраждале населення і внутрішньо переміщені особи – 123737, з них: 34444 – діти, 8573 – маломобільні групи населення [1].

Загальновідомо, що для кожної професії є характерним набір фізичних і психологічних властивостей людини, тому поняття «професійно важливі якості» відіграють ключову роль у контексті дослідження професійного становлення та розвитку особистості.

Для того, аби зокрема працювати в екстремальних умовах особистість повинна володіти певними професійно важливими якостями, що забезпечують сумлінне виконання службових обов'язків. Власне наявність цих якостей на достатньому рівні є ознакою професіоналізму особистості. Розвиток професійно важливих якостей особистості відбувається в контексті формування особистості у процесі її особистісного

становлення. Звідси їхнє формування на етапі підготовки майбутніх психологів є одним із головних завдань закладів вищої освіти.

Дослідженням професійно важливих якостей психологів присвятили увагу низка українських та зарубіжних науковців, а саме О. Бондаренко, І. Мартинюк, В. Панок, Н. Пророк, А. Роє, Р. Сірко, Р. Терлецька, О. Цільмак Н. Чепелева.

У сучасному тлумачному психологічному словнику професійно важливі якості особистості — це будь-які якості суб'єкта, що включені до процесу діяльності та забезпечують ефективність її виконання за параметрами продуктивності, якості праці та надійності [8].

Особливості проходження служби цивільного захисту вимагає від працівників ДСНС України володіти низкою професійно важливих якостей, а саме рішучістю, сміливістю, мужністю, самовладанням, дисциплінованістю, самовідданістю, почуттям колективізму, здатністю до розумного ризику, взаємовиручки тощо [2].

І. Мартинюк тлумачить професійно важливі якості як пристосовані до певної діяльності компоненти цілісної особистості, які формуються на основі природно заданих біопсихічних властивостей під дією зовнішніх впливів та власної активності суб'єкта [3].

Н. Чепелева виділяє такі професійно важливі якості психолога як сенситивність, емпатійність, вміння слухати клієнта та інтерпретувати його слова, встановлювати контакт. Також автор наголошує на когнітивних якостях, а саме гнучкості, динамічності, умінні осмислювати та узагальнювати інформацію про клієнта, а також прогнозувати результат роботи з ним [7]. На погляд дослідниці також система організації підготовки практичного психолога повинна містити світоглядний, професійний та особистісний рівні, де необхідно формувати професійно значущі особистісні якості майбутнього психолога.

На думку Н. Пов'якель наявність поряд із низкою професійно-важливих особистісних властивостей і якостей, а саме адекватна самооцінка, сензитивність, емпатійність, толерантність до фрустрацій тощо. Як і Н. Чепелева автор виділяє когнітивні уміння: слухати іншого, встановлювати контакт, переконувати і розмовляти, продуктивно рефлексувати тощо. Також важливими є властивості психічних процесів, тобто здатність до тривалої концентрації, достатніх широти й обсягу уваги, оперативність і гнучкість процесів сприймання та мислення, високий інтелектуальний потенціал) [8].

Теоретично проаналізовано, що особистісні і поведінкові характеристики впливають на виникнення професійного стресу під час роботи

у ризиконебезпечних ситуаціях. Так емоційна стійкість, толерантність до стресу, стресостійкість, компетентність. Також надійність спеціаліста ДСНС, його відповідальність та значимі психологічні властивості, зокрема риси характеру та темпераменту і вольові якості [6].

Отже, для психолога екстремального профілю виділено низку професійно важливих якостей, які складають розвиток яких є важливими для їхньої успішної діяльності та формування професійно-екстремальної компетентності.

Перспективним ми вважаємо ґрунтовні дослідження педагогічних умов формування професійно-екстремальної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби, аби враховувати їх у процесі їхньої професійної підготовки.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій - Психологи ДСНС навчаються міжнародним стандартам надання допомоги. Головна Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/psixologi-dsns-navcayutsya-miznarodnim-standartam-nadannya-dopomogi>(дата звернення: 06.04.2023).
2. Коваль М. С. Система професійної підготовки майбутніх працівників ДСНС України в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти : монографія. Львів : ПАІС, 2019. 544 с.
3. Мартинюк І. А. Розвиток професійно важливих якостей у майбутніх психологів для роботи в початковій школі : дис. канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2004. 205 с.
4. Пов`якель Н. І. Професійна рефлексія психолога-практика. Практична психологія та соціальна робота. 1998. № 6–7. С. 3–6.
5. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій : Наказ М-ва внутр. справ України від 31.08.2017 р. № 747. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17#Text>.
6. Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах : монографія. Львів : ГА-ЛИЧ-ПРЕС, 2017. 482 с.
7. Чепелева Н. В. Особиста підготовка практичного психолога в умовах вищого навчального закладу. Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти: матеріали метод. сем. АПН України 16 груд. 2004 р. / за ред. акад. С. Д. Максименка. К., 2005. 716 с.
8. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник : близько 2500 термінів. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

**Наукове видання**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:  
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали  
VIII регіонального наукового семінару

Верстка – С. М. Вдович

